KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK RAPORLAMASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER: BORSA İSTANBUL ÖRNEĞİ*

Doç. Dr. İlker KIYMETLİ ŞEN**
Prof. Dr. Zeynep HATUNOĞLU***

Makale Gönderim Tarihi : 06/02/2019 / Kabul Tarihi : 08/05/2019

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasına etki eden faktörlerin belirlenmesidir. Bu amaçla Borsa İstanbul (BIST) Sürdürülebilirlik Endeksinde işlem gören şirketler üzerinde bir araştırma yapılmıştır. BIST Sürdürülebilirlik Endeksinin 2014 yılında kurulmasından dolayı, 2014-2018 yıllarında işlem gören şirketler analize dahil edilmiştir. Çalışmada analize dahil edilen şirketlerin faaliyet raporları ve sürdürülebilirlik raporları içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Çalışmada literatürde kullanılmış olan değişkenler esas alınarak regresyon analiz yöntemi kullanılmıştır. Değişkenler arasında çoklu bağlantı olup olmadığı korelasyon analizi ve VIF değerleri esas alınarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasında şirket büyüklüğünün, karlılık oranının ve borçlanma düzeyinin etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Raporlama, Borsa İstanbul.

JEL Kodları: G34, G38, M14.

* Bu çalışma 5-6 Ekim 2018 tarihlerinde düzenlenen XX. Türkiye Muhasebe Kongresinde sunulan bildirinin güncellenmiş ve genişletilmiş halidir.

** SMMM, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe ve Denetim Bölümü, ilksen@ticaret.edu.tr orcid.org/0000-0001-6175-3397

*** Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, zhatunoglu@ksu.edu.tr orcid.org/0000-0002-9103-2766

Factors Affecting Corporate Social Responsibility Reporting: Evidence from Borsa Istanbul

Abstract

The aim of this study is the determination of factors that influence corporate social responsibility reporting. For this purpose, a research is conducted on companies traded in Borsa Istanbul (BIST). Due to the launch of BIST sustainability index in 2014, companies traded in year 2014-2018 were included in the analysis. In the study, the annual reports and sustainability reports were analyzed by content analysis method.

In addition, in the study, regression analysis method has been used on the basis of variables that have been used in the literature. Whether there is multicollinearity among variables was determined on the basis of correlation analysis and VIF values. In the result of the analysis, it is determined that the company size, profitability ratio and level of leverage are effective in corporate social responsibility reporting.

Keywords: Corporate Social Responsibility, Reporting, Borsa Istanbul.

JEL Codes: G34, G38, M14.

1. GİRİŞ

Son yıllarda teknolojik gelişimlere bağlı olarak sanayileşmedeki artış, toplumsal açıdan çevre sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Özellikle bu sorunlar içinde çevre kirliliği, doğal kaynakların azalması, karbon salınımı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan küresel ısınma önemli bir yer tutmaktadır. Küresel sorun haline gelen bu sorunlar karşısında devletlerin yetersiz kalması, sosyal sorumluluk kavramının doğmasına neden olmuştur (Akkoyunlu ve Kalyoncuoğlu, 2014: 126).

Sorumluluk kavramı en genel anlamıyla, işletmelerin kendi hedefleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri faaliyetlerde sorumlu davranmasını ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle toplumsal veya yasal bazı kurallara uygun olarak faaliyetlerin yürütülmesidir (Demir, 2013: 225). Bu nedenle işletmelerin faaliyetlerini yürütürken toplum çıkarlarını gözetmeleri gerekmektedir. Yani bir işletmeyi değerli kılan unsur, sadece ürettiği ürünün kalitesi değildir, aynı zamanda topluma olan katkısı ve kazandırdıklarıdır (Özgen, 2007: 1).

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramının tarihsel gelişimi 1950'li yıllara dayanmakta olup, yeni bir kavram değildir (Alparslan ve Aygün, 2013: 438). Bu nedenle literatürde çeşitli tanımlamalar yer almaktadır. Ancak en yalın ifadeyle kurumsal sosyal sorumluluk; işletmelerin sorumluluklarının mal ve hizmet üretmekle sınırlı olmadığı, bununla birlikte çalışanlarına, müşterilerine, rakiplerine, ortaklarına, kamuoyuna ve yaşadığı çevreye karşı olan sorumluluklarını ifade etmektedir (Erkman ve Şahinoğlu, 2012: 268). Bu nedenle kurumsal sosyal sorumluluk, işletmeleri hem ulusal, hem de uluslararası platformda daha güçlü ve etkin olmaya teşvik etmektedir (Arsad vd., 2014: 161).

Kurumsal sosyal sorumluluğun dört boyutu bulunmaktadır. Bu boyutlar aşağıdaki gibidir (Demir, 2013: 227):

- Ekonomik Sorumluluklar: İşletmelerin karlı olması, kaynakların etkin olarak kullanılması ve işletme fonksiyonlarına ilişkin stratejik kararlar alınmasını ifade etmektedir.
- Yasal Sorumluluklar: Ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelere uygun davranılmasını ifade etmektedir.
- Etik Sorumluluklar: Yasal düzenlemelerin yanında, toplumun gelenek, örf ve beklentilerine uygun davranılmasını ifade etmektedir.
- Gönüllü Sorumluluklar: Toplumun refah düzeyini artırmaya yönelik gerçekleştirilen faaliyetlere gönüllü olarak katılımda bulunulmasını ifade etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasına etki eden faktörlerin belirlenmesidir. Bu amaçla Borsa İstanbul (BIST) Sürdürülebilirlik Endeksinde işlem gören şirketler üzerinde bir araştırma yapılmıştır.

2. Literatür Araştırması ve Hipotez Geliştirme

Kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasına etki eden faktörler ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir (Gao vd., 2005: 233). Ancak genel olarak kurumsal sosyal sorumluluğa etki eden faktörler; kurumsal karakteristikle ilgili olanlar, kültürel ve bölgesel faktörler, ekonomik faktörler, politik faktörler ve yasal faktörler olmak üzere sınıflandırılabilmektedir (Haider, 2010: 5-7).

Literatürde yer alan birçok çalışmada kurumsal karakteristikle ilgili faktörler ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması arasında ilişki kurulmuştur. Bu faktörlerin başında; işletmenin büyüklüğü, kurumsal sahiplik oranı, sektör, yönetim kurulu yapısı, işletmenin yaşı gelmektedir (Haider, 2010: 5).

Yönetim kurulundaki bağımsız üye oranı

Yönetim kurulu, kurumsal yönetim ve finansal raporlama açısından önemli bir yere sahiptir. Çünkü kurumsal işletmelerde Türk Ticaret Kanunu gereğince raporlamadan yönetim kurulu sorumludur. Bu nedenle yönetim kurulundaki üye sayısı raporlama açısından önemli bir etkendir.

İşletmelerde yönetim kurulunda icradan görevli olan üyelerle birlikte icrada görevli olmayan üyeler yer almaktadır. İcradan görevli olmayan üyeler arasından da bağımsız üyeler yönetim kurulunda görev almaktadır. Yönetim kurulu başkanının, icradan görevli olan üyeler üzerinde güçlü bir etkisi bulunmaktadır. Buna karşın bağımsız üyeler, diğer üyelere göre daha az etki altındadır. Bu nedenle bağımsız üye sayısının kurulda artması baskıyı azaltacağından, raporlama konusunda daha istekli olmaya neden olacaktır. Nitekim Haniffa ve Cooke (2005) ve Das vd. (2015) yaptıkları çalışmada bağımsız üye oranı ile kurumsal sosyal sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Bu nedenle bağımsız yönetim kurulu üye oranı ile ilgili aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H1: Yönetim kurulundaki bağımsız üye oranı ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Kurumsal sahiplik

Kurumsal sahiplik, işletmenin hissedarları içinde kurumsal yatırımcıların olması durumudur. Bu tür işletmeler genellikle aracı kurumlar, banka ve finans kuruluşları, sigorta şirketleri, fon şirketleri gibi kurumlardır (Gör vd., 2016: 683). Kurumsal sahiplik ile kurumsal sosyal sorumluluk arasında da ilişki bulunmaktadır. Nitekim Rashid ve Lodh (2008) ve Das vd. (2015) de yaptıkları çalışmada kurumsal sosyal raporlama ile kurumsal yönetim uygulamaları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan bu çalışmada kurumsal sahipliğin kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması üzerinde etkisi olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Naser ve Hassan (2013) da yaptıkları çalışmada kurumsal sahiplik ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması arasında anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Bu nedenle kurumsal sahiplik ile kurumsal sosyal sorumluluk arasındaki ilişkiyi değerlendirme amacıyla aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H2: Kurumsal sahiplik oranı ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

İşletmenin yaşı

İşletmenin yaşı, işletmenin kuruluş yılıyla verilerin toplandığı tarih arasındaki süreyi ifade etmektedir. Hossain ve Reaz (2007) ile Terzi vd. (2014) yaptıkları çalışmada işletmenin yaşının kurumsal yönetim açısından önemli olduğu belirtmişlerdir. Nitekim köklü işletmelerin daha kurumsal uygulamalara yönelim göstermede diğer işletmelere göre daha istekli olduğu söylenebilir. Juhmani (2014) ve Das vd. (2015) yaptıkları çalışmada kurumsal sosyal sorumluluk ile işletmenin yaşı arasında ilişki olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle işletmenin yaşının kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasında da belirleyici bir faktör olabileceği düşünülmüş olup, hipotez aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H3: İşletmenin yaşı ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

İşletmenin büyüklüğü

İşletmenin büyüklüğü, toplam aktifin doğal algoritması alınarak hesaplanmaktadır. Gao vd. (2005) ile Haniffa ve Cooke (2005), Naser ve Hassan (2013), Juhmani (2014) ve Das vd. (2015) yaptıkları çalışmalarda işletmenin büyüklüğü ile kurumsal sosyal sorumluluk arasında anlamlı ilişkiler olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılara göre aktif büyüklüğü fazla olan işletmelerin topluma karşı daha fazla duyarlı olmaları gerektiği ifade edilmektedir. Çünkü büyük işletmelerin faaliyetleri toplumu daha fazla etkilemektedir. Benzer şekilde Gör vd. (2016) yaptıkları çalışmada işletmenin büyüklüğü ile finansal raporlama arasında anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Buna göre işletmelerde büyüklük arttıkça raporlamanın süresi de kısalmaktadır. Bu durum büyük işletmelerin bilgilerin yayınlanması konusunda daha istekli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle işletmenin büyüklüğünün kurumsal sosyal sorumluk raporlamasında önemli bir faktör olmasından dolayı hipotez aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H4: İşletmenin büyüklüğü ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Karlılık

İşletmelerin karlılıkları da kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasına etki eden faktörlerden birisidir. Ancak bu ilişki işletmenin büyüklüğü kadar sıkı değildir. Karlı işletmelerin yöneticilerinin üzerlerinde baskı hissetme riski zarar yapan işletmelere göre daha düşük olmasından dolayı kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili açıklamaları yapma konusunda daha istekli olacaklardır (Haniffa ve Cooke, 2005: 402; Naser ve Hassan, 2013: 58; Juhmani, 2014: 80; Das vd., 2015: 137). Bu nedenle bu çalışmada karlılık faktörü de esas alınmıştır. Karlılık faktörü olarak net karlılık değişkeni kullanılmıştır. Karlılık ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H5: İşletmenin karlılığı ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Borçluluk düzeyi

İşletmelerin borçluluk düzeyleri de kurumsal sosyal sorumluluk açısından önemli bir değişkendir. Çünkü borçluluk düzeyi arttıkça, işletmeye kredi verenler, yöneticiler ve hissedarlar daha fazla bilgiye ihtiyaç duymaktadır (Haniffa ve Cooke, 2005: 402; Juhmani, 2014: 80). Bu nedenle kurumsal sosyal sorumluluk ile borçluluk arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla finansal kaldıraç oranı kullanılmış olup, hipotez aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H6: İşletmenin borçluluk düzeyi ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Sektör yapısı

İşletmelerin içinde yer aldıkları sektörel yapı da kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili açıklamaları etkilemektedir. Örneğin kimyasal üretim veya tıbbi üretimle uğraşan işletmeler, diğer işletmelere göre çevresel açıklamalar konusunda daha hassas olmaktadır. Benzer şekilde müşteri odaklı işletmeler de kendi marka değerleri açısından daha hassas davranmaktadır (Haniffa ve Cooke, 2005: 403). Bunun yanında Singapur'da yapılan bir çalışmada bankacılık ve finans sektöründe sosyal sorumlulukla ilgili açıklamalar daha yüksek tespit edilmiştir (Haider, 2010: 5). Benzer şekilde Gao vd. (2005) ise yaptıkları çalışmada sektör ile kurumsal sosyal sorumluluk arasında anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir. Sektörel yapı ile kurumsal sosyal sorumluluk arasındaki ilişkiyi değerlendirme amacıyla aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H7: Sektörel farklılıklar ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3. Araştırmanın Tasarımı

3.1. Veri ve Örneklem

Bu çalışmada Borsa İstanbul (BIST) Sürdürülebilirlik Endeksinde işlem gören şirketler üzerinde bir araştırma yapılmıştır. BIST Sürdürülebilirlik Endeksinin 2014 yılında kurulmasından dolayı, 2014-2018 yıllarında işlem gören 43 şirket analize dahil edilmiştir. Analize dahil edilen şirketlerin 8 tanesi bankacılık ve finans sektöründe, 20 tanesi imalat sanayinde, 4 tanesi iletişim ve perakende sektörlerinde,

6 tanesi otomotiv ve lastik sektörlerinde, 3 tanesi petrol ve kimya sektöründe, 2 tanesi de taşımacılık sektöründe faaliyet göstermektedir.

Analize dahil edilen şirketlere ilişkin bilgiler, faaliyet raporları, sürdürülebilirlik raporları, kurumsal yönetim uyum raporları ve web sayfalarından elde edilmiştir.

3.2. Değişkenler

Çalışmada bağımlı değişken olarak kurumsal sosyal sorumluluk raporlama endeksi (CSR) kullanılmıştır. Analize dahil edilen şirketlerin sürdürülebilirlik ve faaliyet raporları içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve her bir şirket için açıklama düzeyi hesaplanmıştır. Kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili açıklamaların düzeyini belirlemek amacıyla Gao vd. (2005) tarafından kullanılan içerik kategorileri esas alınmıştır. CSR endeksini hesaplamak için kullanılan içerik ve alt konular Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1: CSR İçerik ve Alt Konuları

Çevre	**Sağlık ve Güvenlik**
Kirlilik kontrolü (hava, su, toprak, gürültü, görsel)	İş yerinde sağlık ve güvenlik
Çevresel zararın önlenmesi	Müşteri güvenliği
Atık geri dönüşüm	Ürün güvenliği
Doğal kaynakların korunması	Kazaların oranı
Araştırma ve geliştirme	Tazminat
Çevre denetimi	Sağlık ve güvenlikler ile ilgili diğer açıklamalar
Çevre politikası	**İnsan kaynakları**
Çevreyle ilgili diğer açıklamalar	Çalışan (işçi) geliştirme / eğitim programları
Enerji	Ödeme ve sağlanan faydalar
Koruma ve enerji tasarrufu	Emeklilik planları
Yeni kaynaklar geliştirilmesi / keşfi	İşçiye kredi imkanı
Yeni kaynakların kullanımı	İşçiye şirket hissesi sahip olma imkanı
Enerji ile ilgili diğer açıklamalar	Spor ve rekreasyon
Adil iş uygulamaları	İşçilerle ilgili diğer açıklamalar
Kadın işçi çalıştırma (cinsiyet eşitliği)	**Toplu hareket etme**
Azınlık çalıştırma (ırk eşitliği)	Sendikal hakları kullanma imkanı
Engelli personel çalıştırma	Siyasi partilere üye olma ve hizmet
Müşteri şikayetleri	Sosyal aktivite sponsorluğu
Yasal takibat, dava ve yükümlülükler	
ISO vb. belgelere sahip olma (kalite	

İş uygulamalarıyla ilgili diğer açıklamalar	

Her bir şirket için CSR düzeyini hesaplamak amacıyla aşağıdaki formül kullanılmıştır:

$$CSD_n = \sum_{(t=0)}^{n} I_n$$

Formüldeki parametrelerin anlamı aşağıdaki gibidir:

CSD_n = Kurumsal sosyal raporlama puanı

n = Her bir şirket için toplam kalem sayısı, n = 35

I_n = Eğer kalem (ifade) açıklanmışsa 1, açıklanmamışsa 0

Öncelikle her bir şirket için ağırlıklandırılmamış kurumsal sosyal sorumluluk raporlama puanı (CSD_n) hesaplanmış olup, akabinde de bu rakam toplam kalem sayısı olan 35'e bölünerek (CSR_n) endeksi hesaplanmaktadır.

Çalışmada bağımsız değişken olarak yönetim kurulundaki bağımsız üye oranı (BIND), kurumsal sahiplik oranı (OWN) kullanılmıştır. Kontrol değişkenleri olarak da net karlılık (PRF), finansal kaldıraç (LEV), sektör (IND), şirket büyüklüğü (SIZ) ve şirket yaşı (AGE) kullanılmıştır.

3.3. Yöntem ve Model

Çalışmada yöntem olarak çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. SPSS paket programından yararlanılarak, geriye dönük eleme yöntemi kullanılarak analiz gerçekleştirilmiştir. Geriye dönük eleme yönteminde tüm değişkenler analize bir bütün olarak dahil edilmekte ve adım adım anlamlılık düzeyinde en yüksek değişim olan değişken analizden çıkartılmaktadır. Böylece diğer değişkenlerle analiz yapılmaktadır.

Kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması endeksi ile şirketlerin karakteristik bilgileri arasındaki ilişkiyi içeren regresyon modeli aşağıdaki gibidir:

$$CSD_n = \beta_0 + \beta_1 BIND + \beta_2 OWN + \beta_3 PRF + \beta_4 LEV + \beta_5 IND + \beta_6 SIZ + \beta_7 AGE + \varepsilon$$

3.4. Bulgular ve Tartışma

3.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Analize dahil edilen değişkenlerle ilgili tanımlayıcı istatistik bilgileri Tablo 2'de sunulmuştur. Tabloya göre şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk endeksi minimum %43 iken maksimum %83 olarak görülmektedir. Bu şirketlerin BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer aldığı göz önüne alındığında bu oranların düşük olduğu söylenebilir. Yönetim kurulundaki bağımsız üye oranı ortalama %3 civarında-

dır. Analize dahil edilen şirketlerin hisselerinin ortalama %4'ü kurumsal yatırımcıların elindedir. Bazı şirketlerin analizin yapıldığı dönemde zararı varken, ortalama %15 oranında karlılık söz konusudur. Bu endekste yer alan şirketlerin genel olarak yabancı kaynaklarla finansman yoluna gittiği söylenebilir. Ayrıca bu endekse dahil olan şirketlerden en küçük yaşa sahip olanı 1, en fazla yaşa sahip olanı da 93'tür.

Tablo 2: Tanımlayıcı İstatistikler

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
CSR	,43	,83	,67	,07
BIND	0	6	2,56	1,36
OWN	0	,82	,04	,12
PRF	-,27	2,18	,15	,26
LEV	0	,96	,67	,21
SIZ	19,57	26,80	23,56	1,72
AGE	1	93	51,03	21,65

3.4.2. Korelasyon Analizi

Çalışmada kullanılan değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olup olmadığı korelasyon analizi ile incelenmiştir. Buna göre korelasyon katsayısı %80'in üzerinden olan değişkenler arasında çoklu bağlantı olduğu varsayılmaktadır (Terzi vd., 2016: 527). Değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun testinde kullanılan diğer bir kriter ise Variance Inflation Factor (VIF) değeridir. Bu değerin 10'un altında olması halinde değişkenler arasında çoklu bağlantı olmadığı kabul edilmektedir (Albayrak, 2005: 110).

Tüm değişkenlerin korelasyon katsayıları %80'den yüksek ve VIF değeri 10'un altında olduğu için değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığı tespit edilmiştir. Tablo 3'te korelasyon analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3: Korelasyon Analiz Sonuçları

	CSR	BIND	OWN	PRF	LEV	IND	SIZ	AGE
CSR	1							
BIND	,032	1						
OWN	-,012	,154	1					
PRF	-,160	-,143	(**),229	1				
LEV	-,077	-,143	,160	-,025	1			
IND	0,011	,111	-,139	(**)-,272	-,104	1		
SIZ	(*),218	,061	(*),174	(*),199	(**),415	(**)-,331	1	
AGE	(**),239	,140	,097	-,085	,070	(*)-,174	(**),451	1

(*) Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

(**) Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 3 incelendiğinde kurumsal sosyal sorumluluk endeksi ile işletmenin büyüklüğü ve yaşı değişkenleri arasında ilişki olduğu görülmektedir. İşletmenin büyüklüğü ve yaşı ile endeks arasında pozitif yönlü bir ilişki görülmüştür. Nitekim Naser ve Hassan, (2013) yaptıkları çalışmada işletmenin büyüklüğü ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlama endeksi arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir. Juhmani (2014) ve Das vd. (2015) yaptıkları çalışmada yaş değişkeni ile kurumsal sosyal sorumluluk endeksi arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır.

3.4.3. Regresyon Analizi

Geriye dönük regresyon analizi 5 adımda tamamlanmıştır. Yapılan analizde ilk adımda tüm değişkenler eklenmiştir. İkinci adımda OWN değişkeni, üçüncü adımda IND değişkeni, dördüncü adımda BIND değişkeni, beşinci adımda da AGE değişkeni analizden çıkartılmış ve nihai model oluşturulmuştur. Nihai modele ilişkin bilgiler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Regresyon Analiz Sonuçları

Variables	Expected Sign	Beta(β)	t	Sig.	VIF
LEV	+	,077	-2,552	(**),012	1,226
PRF	+	-,064	-2,811	(*),006	1,057
SIZE	+	,001	3,890	(**),000	1,276
Constant		,393	4,879	(*),000	
		R^2 =,135	**Adj.R^2**=,115	**F**=6,622	**Sig.**=,000

(*) Significant at the 0.01 level.

(**) Significant at the 0.05 level.

Tablo 4 incelendiğinde oluşturulan modelin F istatistiği anlamlı bulunmuştur. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama oranı %13,5 civarında tespit edilmiştir. Bu oran Naser ve Hassan (2013) ve Das vd. (2015)'ın yaptıkları çalışmalarda da düşük tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda şirket büyüklüğü, karlılık ve finansal kaldıraç değişkenlerinin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre H4, H5, ve H6 hipotezleri kabul edilmiş olup, diğerleri reddedilmiştir.

Kurumsal sosyal sorumluluk raporlama endeksi ile şirket büyüklüğü arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre şirket büyüklüğü arttıkça kurumsal sosyal sorumluluk endeks değeri artmaktadır. Naser ve Hassan (2013), Das vd. (2015), Gao vd. (2005) yaptıkları çalışmada şirket büyüklüğü ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlama endeksi arasında pozitif yönlü ilişki tespit etmişlerdir. Juhmani (2014) yaptığı çalışmada şirket büyüklüğü ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlama endeksi arasında anlamlı ilişki tespit edememiştir.

Kurumsal sosyal sorumluluk raporlama endeksi ile karlılık oranı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre karlılık oranı arttıkça kurumsal sosyal sorumluk endeks değeri azalmaktadır. Naser ve Hassan (2013) yaptıkları çalışmada negatif yönlü bir ilişki tespit etmiş olmasına

rağmen Haniffa ve Cooke (2005), Juhmani (2014), Das vd. (2015) yaptıkları çalışmada anlamlı ilişki tespit edememişlerdir.

Kurumsal sosyal sorumluluk raporlama endeksi ile finansal kaldıraç arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, şirketin finansal kaldıracı arttıkça kurumsal sosyal sorumluluk endeksi değeri de artmaktadır. Haniffa ve Cooke (2005) ve Juhmani (2014) de çalışmalarında finansal kaldıraç ile kurumsal sosyal sorumluluk raporlama endeksi arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki tespit etmişlerdir.

4. Sonuç

Bu çalışmada BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde kayıtlı olan şirketler üzerinde kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasının belirleyicileri üzerine bir araştırma yapılmıştır. Analize dahil edilen şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk dereceleri belirlenerek, literatürde kullanılmış olan değişkenlerle analiz yapılmıştır. Elde edilen bulguların genel olarak literatürle uyumlu olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda Türkiye'de BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde kayıtlı şirketler için kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasında şirket büyüklüğü, karlılık ve finansal kaldıracın etkili olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalar neticesinde Türkiye'de Sürdürülebilirlik Endeksinde işlem gören şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk raporlarında ortalama %67 oranında bilgilerin yer aldığı görülmektedir. Bu oran, Türkiye'de işletmelerin çevreye ve topluma daha duyarlı hale geldiğinin bir göstergesi olabilir.

Çalışmanın bazı kısıtları bulunmaktadır. Çalışmanın ilk kısıdı, analiz döneminin 2014-2018 yıllarını kapsamasıdır. Bunun nedeni, Sürdürülebilirlik Endeksinin Türkiye'de 2014 yılında oluşturulmasıdır. Gelecek çalışmalarda daha uzun dönemlerle çalışılması sonuçların genelleştirilmesine anlamlı katkı yapacağı düşünülmektedir. Çalışmanın ikinci kısıtı ise verilerin faaliyet raporları, sürdürülebilirlik raporları ve web sitelerinden elde edilmesidir. Şirketle ilgili bilgilerin gelecek çalışmalarda görsel ve yazılı medya organları ve araçları da kullanılarak teyit edilmesi veya toplanması daha yararlı bilgiler sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Akkoyunlu, Gonca Şükriye ve Selma Kalyoncuoğlu, "İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çalışmalarının Marka Algısı Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi", Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Ekim 2014, Cilt: 7, Sayı: 3, s. 125-144.

Albayrak, Ali Sait, "Çoklu Doğrusal Bağlantı Halinde Enküçük Kareler Tekniğinin Alternatifi Yanlı Tahmin Teknikleri ve Bir Uygulama", ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2005, Cilt:1, Sayı: 1, s. 105-126.

Alparslan, Ajar ve Mehmet Aygün, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Firma Performansı", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2013, Cilt: 18, Sayı: 1, s. 435-448.

Arsad, Syahiza, Roshima Said, Haslinda Yusoff, Yusuf Haji-Othman, Rahayati Ahmad ve Kulliyyah Muamalat, "The Relationship between Islamic Corporate Social Responsibility and Firm's Performance: Empirical Evidence from Shari'ah Compliant Companies", European Journal of Business and Management, 2014, Cilt: 6, Sayı: 36, s. 161-173.

Das, Sumon, Rob Dixon ve Amir Michael, "Corporate Social Responsibility Reporting: A Longitudinal Study of Listed Banking Companies in Bangladesh", World Review of Business Research, Ocak 2015, Cilt: 5, Sayı: 1, s. 130-154.

Demir, Berna, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Muhasebe", Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Ağustos 2013, Cilt: 2, Sayı: 3, s. 225-233.

Erkman, Turhan ve Fatih Şahinoğlu, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerine İlişkin Çalışan Algıları ile Örgütsel Bağlılığın Hizmet Sektöründe İncelenmesi", Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, 2012, Cilt: 33, Sayı: 2, s. 267-294.

Gao, Simon S., Saeed Heravi ve Jason Zezheng Xiao, "Determinants of Corporate Social and Environmental Reporting in Hong Kong: A Research Note", Accounting Forum, 2005, Sayı: 29, s. 233-242.

Gör, Yusuf, Serkan Terzi ve İlker Kıymetli Şen, "Şeffaflık Açısından Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Finansal Raporlamanın Süresi Üzerine Etkisi: Borsa İstanbul Örneği", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 2016, Cilt: 18, Özel Sayı: 1, s. 673-705.

Haider, Mohammad Badrul, "An Overview of Corporate Social and Environmental Reporting (CSER) in Developing Countries", Issues in Social and Environmental Accounting, Haziran 2010, Cilt: 4, Sayı: 1, s. 3-17.

Haniffa, R.M. ve T.E. Cooke, "The Impact of Culture and Governance on Corporate Social Reporting", Journal of Accounting and Public Policy, 2005, Sayı: 24, s. 391-430.

Hossain, Mohammed ve Masrur Reaz, "The Determinants and Characteristics of Voluntary Disclosure by Indian Banking Companies", Corporate Social Responsibility and Environmental Management, Temmuz 2007, Cilt: 14, Sayı: 5, s. 274-288.

Juhmani, Omar, "Determinants of Corporate Social and Environmental Disclosure on Websites: The Case of Bahrain", Universal Journal of Accounting and Finance, 2014, Cilt: 2, Sayı: 4, s. 77-87.

Naser, Kamal ve Yousef Hassan, "Determinants of Corporate Social Responsibility Reporting: Evidence from an Emergency Economy", Journal of Contemporary Issues in Business Research, 2013, Cilt: 2, Sayı: 3, s. 56-74.

Özgen, Ebru, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Çalışan Memnuniyetine Etkisi", D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007, Sayı: 8, s. 1-6.

Rashid, Afzalur ve Sudhir C. Lodh, "The Influence of Ownership Structures and Board Practices on Corporate Social Disclosures in Bangladesh", Research in Accounting in Emerging Economies, 2008, Sayı: 8, s. 211-237.

Terzi, Serkan, İlker Kıymetli Şen ve Bilal Solak, "Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Denetim Kalitesine Etkisi: Borsa İstanbul'da Ampirik Bir Araştırma", Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 2014, Cilt: 10, Sayı: 23, s. 191-206.

Terzi, Serkan, Metin Atmaca ve Begüm Öktem, "İşletmenin Sürekliliği Varsayımının Değerlendirilmesi: Borsa İstanbul (BİST) Sınai Endeksi Örneği", Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Ocak 2016, Cilt: 12, Sayı: 45, s. 515-535.